

Pauliina Penttilä
Tieto- ja turvallisuusosasto,
Digitaalinen luottamus -yksikkö

LVM:n lausunto ehdotuksesta poliisin tietojenvaihtoa koskevan lainsäädännön muuttamisesta

Sisäministeriö on pyytänyt liikenne- ja viestintäministeriön lausuntoa ehdotuksesta poliisin tietojenvaihtoa koskevan lainsäädännön muuttamisesta.

Hankkeessa ehdotetaan muutettavaksi poliisilakia, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa, Tullissa, Rajavartiolaitoksessa sekä maahanmuuttohallinnossa annettuja lakeja sekä Rajavartiolaitoksen hallinnosta annettua lakia että Tullin rikostorjuntalakia. Sääntelyä muutettaisiin siten, että se mahdollistaisi nykyistä paremmin tietojen vaihdon muiden viranomaisten kanssa. Poliisille säädettäisiin oikeus luovuttaa tietoja sekä pyynnöstä että oma-aloitteisesti. Tietoja voitaisiin luovuttaa viranomaisten ja julkista tehtävää hoitavan yhteisön lisäksi myös yksityisille tahoille laissa säädetyin edellytyksin. Poliisilakiin ehdotetaan lisättäväksi myös nimenomainen säännös tietojen luovuttamisesta kriittiseen infrastruktuuriin liittyville kriittisille toimijoille.

Liikenne- ja viestintäministeriön toimialaa koskee erityisesti ehdotus, jolla muutettaisiin poliisilain 4 luvun 3 §:n mukaisia tiedonsaantioikeuksia. Pykälän 2 momenttia muutettaisiin siten, että tietopyyntö voitaisiin jatkossa kohdistaa viestinnän välittäjälle tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalle säännöksessä nykyisin mainittujen teleyrityksen ja yhteisötilaajan sijasta. Esitysluonnoksen mukaan pykälästä kävisi jatkossa selvästi ilmi, että poliisilla olisi oikeus saada palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot. Sama oikeus tulisi esityksen mukaan Tullille, jolle toimivaltuus olisi uusi. Oikeus ei edellyttäisi esitutkintaa, vaan sitä voitaisiin käyttää esimerkiksi rikosten ennalta estämiseksi tai paljastamiseksi. Muutosten käytännön vaikutuksina olisivat esityksen mukaan nopeampi ja suurempi pääsy tietoihin ilman esitutkintaa tai tuomioistuimen lupaa tietyissä tilanteissa ja Tullin mahdollisuus toimia itsenäisemmin rikostorjunnassa, erityisesti huumausaine- ja salakuljetustapauksissa. Tavoitteet ovat kannatettavia, mutta ministeriö kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että laajennus on merkittävä. Se ei sisällä rajoituksia kyselyille eikä esityksessä ole arvioitu teleyrityksille laajennuksesta muodostuvia kustannuksia ja niiden korvaamista.

Esitysluonnoksen mukaan *käyttäjän tunnistamiseksi tarpeellisilla tiedoilla tarkoitettaisiin esimerkiksi IP-osoitteita ja tarvittaessa asiaan liittyviä lähdeportteja ja aikaleimaa, eli päivämäärää ja kellonaikaa, tai näiden tunnistajien teknisiä vastineita ja niihin liittyviä tietoja*. Liikenne- ja viestintäministeriön käsityksen mukaan esitysluonnoksesta ei käy ymmärrettävästi ilmi, että IP-osoite tarkoittaisi tällaisissa tilanteissa välitystietoa. Säädoskohtaisten perusteluiden mukaan vaikuttaisi siltä, että jatkossa kyseisen pykälän perusteella poliisi voisi pyytää tietyn käyttäjän IP-osoitetietoja, jolloin ministeriön käsityksen mukaan ollaan televalvonnan puolella. Välitystietojen hankkimisen edellytyksistä säädetään poliisilain 5 luvussa. Poliisilain 5 luvun 8 §:n mukaan välitystiedolla tarkoitetaan poliisilaissa sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 7

kohdassa tarkoitettuun käyttäjään tai mainitun pykälän 30 kohdassa tarkoitettuun tilaajaan yhdistettävissä olevaa viestiä koskevaa tietoa, jota viestintäverkoissa käsitellään viestien siirtämiseksi, jakelemiseksi tai tarjolla pitämiseksi. Kun IP-osoitetta käsitellään viestinnän välittämiseksi ja tieto on yhdistettävissä luonnolliseen tai oikeushenkilöön, on sitä oikeuskäytännön mukaan pidettävä välitystietona.¹ Myös esitysluonnoksen perusteluissa viitataan siihen, että joissain tilanteissa IP-osoite on hankittu pakkokeinojen, kuten televalvonnan perusteella. Esitysluonnoksesta ei käy ilmi, miten nyt muutettavaksi esitettävä 4 luvun 3 § eroaa 5 luvun 8 §:n mukaisesta tiedonhankinnasta.

IP-osoitteita vastaavia käyttäjiä koskevien tietopyyntöjen osalta ministeriö pitää hyvänä, esityksen tavoitetta siitä, että tietopyyntö tulisi aina tehdä mahdollisimman yksilöidyillä tiedoilla, jotta pyynnön seurauksena ei saada turhia sivullisten tietoja. Kuten esitysluonnoksessakin käy ilmi, usein tietty IP-osoite on kuitenkin jaettu lukuisille eri käyttäjälle, jolloin tietopyynnön seurauksena poliisille saatettaisiin välittää tietoja huomattavasta määrästä rikostutkintaan täysin liittymättömistä ihmisistä. Ministeriö kiinnittää huomiota siihen, ettei esityksessä ole arvioitu ehdotusta sivullisten perusoikeuksien näkökulmasta eikä siinä ole esitetty keinoja tietopyyntöjen tarkemmaksi kohdentamiseksi.

Lisäksi ministeriö kiinnittää huomiota siihen, ettei esitysluonnoksessa ole käsitelty Euroopan unionin tuomioistuimen tai Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytäntöä. Henkilötietojen suojan ja erityisesti viestinnän luottamuksellisuuden alalla oikeuskäytäntö on merkittävästi kehittynyt ja lisääntynyt edellisten vuosien aikana. Käsiteltävän asian kannalta tulisi ministeriön käsityksen mukaan huomioda myös EU-tuomioistuimen oikeuskäytäntö, erityisesti ratkaisu C-470/21 Hadopi. Ministeriö pitäisi hyvänä, että arviointia täydennettäisiin tältä osin. Liittymän tai käyttäjien tunnistamiseksi tehtyjä tietopyyntöjä ja niihin liittyvää sääntelyä on käsitelty sähköisen viestinnän välitystietojen säilytysvelvollisuutta koskevan lainsäädännön täsmentämistä tukevan työryhmän laatimassa arviomuistiossa².

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi poliisilain 7 luvun 2 §:ään uusi 3 momentti, jonka mukaan poliisi saisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa tietoja yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa (x/2025) tarkoitetulle kriittiselle toimijalle, jos tietojen luovuttaminen on tarpeen poliisille tai kyseiselle kriittiselle toimijalle kuuluvan kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen tai häiriönsietokyvyn parantamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi. Vastaava säännös lisättäisiin myös rajavartiolaitoksen hallinnosta annettuun lakiin ja rikostorjunnasta Tullissa annettuun lakiin. Ministeriö kiinnittää huomiota siihen, ettei esityksessä ilmene, miten tietojen luovuttaminen käytännössä toteutettaisiin. Esitysluonnoksesta ei suoraan ilmene, mitä tietoja poliisi voisi luovuttaa yksityiselle taholle. Esityksen jatkovalmistelussa tietojen sisältöä ja luovuttamisen menettelyä voisi kuvata tarkemmin ja mahdollisten esimerkkien kautta. Esitysluonnoksesta ei myöskään ilmene, ulottuuko tiedonluovutus oikeus myös poliisin muilta viranomaisilta saamiin salassa pidettäviin tietoihin ja miten tietojen luovuttamista arvioitaisiin tällaisessa tilanteessa.

Esityksessä ei suoraan todeta konkreettista mallia tai järjestelmää poliisin ja kriittisten toimijoiden välisen tilannekuvan ylläpitämiseksi tai yhteistyökanavien rakentamiseksi, mutta se korostaa vahvasti niiden tarpeellisuutta ja antaa viitteitä siitä, millaisia periaatteita ja käytäntöjä tulisi

¹ KKO:2022:23, kohta 26: A Oyj:n VPN-palvelussa käsitellään IP-osoitteita viestien välittämiseksi, ja tilaajan käyttämä IP-osoite on yhdistettävissä internetliittymän haltijaan. Korkein oikeus katsoo, että takavarikoidut lokitiedot ovat siten pakkokeinolain tarkoittamia tunnistamistietoja.

² <https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=LVM040:00/2023>

kehittää. Vähimmillään malli vaatii jaettua tilannekuvaa ja yhteistyökanavia. Esityksen kappaleessa 7.4 todetaan, että Rajavartiolaitos ja kriittiset toimijat voivat tehdä keskenään saumatonta yhteistyötä yhteiskunnan turvallisuuden takaamiseksi. Rajavartiolaitoksella on keskeinen asema erityisesti merialueilla sijaitseviin kriittisen infrastruktuurin kohteisiin kohdistuvien häiriöiden havainnoinnissa ja tunnistamisessa. Kuitenkaan Poliisin tai Tullin osalta ei vastaavaa kirjausta ole. Esityksen pääasiallisissa vaikutuksissa ei ole tunnistettu muutoksesta aiheutuvan taloudellisia vaikutuksia eikä uusia tehtäviä luovaa vaikutusta. Esityksen toimeenpanon jälkeen olisi tärkeää seurata ja arvioida, miten tiedonvaihto toteutuu käytännössä, ja tarvittaessa kehittää toimintamalleja edelleen.

Minna Kivimäki

Kansliapäällikkö

Pauliina Penttilä

Erityisasiantuntija

VN/27065/2023-LVM-68

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: